

Het tegenwoordig deelwoord

Er is een groep bijvoeglijke naamwoorden die gemaakt is van het werkwoord. Deze bijvoeglijke naamwoorden gebruiken we veel vaker dan we denken en dat natuurlijk foutloos, maar als we er over na moeten denken en ze bewust moeten gebruiken, dan hebben we grote moeite met die bijvoeglijke naamwoorden. In het Latijn worden deze woorden erg veel gebruikt, nog veel meer dan in het Nederlands. Dus lees en leer de uitleg goed. Je doet er je voordeel mee.

Je vraagt je af om welke bijvoeglijke naamwoorden het gaat? In het Latijn heten ze participium. Dat zegt je nog niet veel, maar parti-cipium betekent deel-nemend. Waaraan, vraag je? Aan een werkwoord. In het Nederlands kennen wij er maar twee, het tegenwoordige deelwoord op –nd (lopend) en het voltooid deelwoord, meistens beginnend met ge- en eindigend op –t/-d/-en.

Voorbeelden:

infinitivus	tegenwoordig deelwoord	voltooid deelwoord
lopen	lopend	gelopen
kopen	kopend	gekocht
antwoorden	antwoordend	geantwoord

Je ziet dat het tegenwoordig deelwoord in het Nederlands uiterst simpel en regelmatig is, dit in tegenstelling tot het voltooid deelwoord.

Hoe zie je nu dat een deelwoord een bijvoeglijk naamwoord is? Eenvoudig, doordat je het met een zelfstandig naamwoord kunt verbinden en doordat het congrueert met dat zelfstandig naamwoord: de **lopende** man. Toch houdt dat deelwoord kenmerken van het oorspronkelijke werkwoord:

1. het zelfstandige naamwoord waarmee het verbonden is, is het onderwerp
2. het participium kan dezelfde aanvullingen als het werkwoord krijgen: lijdend voorwerp en zelfs meewerkend voorwerp.

Voorbeelden:

- De lopende man is moe. Onderwerp van lopend is man. Want wie loopt er?
- De man, de hond ziend, schrikt. Wie ziet er? Wat ziet hij?
- De man, het kind een knikker gevend, lachte daarbij. Wie geeft? Wat geeft hij? Aan wie geeft hij dat?

Hoe zit dat nu in het Latijn? Dat Latijnse tegenwoordige participium lijkt erg op het Nederlandse.

conjugatie	vorming	betekenis
algemeen	stam (+e) +ns (m,f,n)	-nd
1 ^e lauda-re	lauda-ns	prijzend
2 ^e mone-re	mone-ns	waarschuwend
3 ^e reg-e-re	reg-e-ns	besturend
4 ^e audi-re	audi-e-ns	horend
5 ^e cap-e-re	capi-e-ns	nemend

Nota bene.

- Het Latijnse tegenwoordige deelwoord is een bijvoeglijk naamwoord van de **derde declinatie**. De stam van dat deelwoord eindigt op **-nt-**. Dus laudans, stam laudant-.
- Er is **1 nom.sg.** voor m, f en n.
- Mannelijk en vrouwelijk worden op dezelfde manier verbogen. Het onzijdig voldoet natuurlijk wel aan regel van het onzijdig: **nom. = acc.** en **nompl. = -ia**
- Bijzonderheid van de verbuiging: **abl.s. -e** en niet -i!
- Het deelwoord is **gelijktijdig**, d.w.z. de handeling van het deelwoord en die van het gezegde gebeuren tegelijk: lopend lacht hij = hij loopt en lacht tegelijk.
- het deelwoord is altijd **bedrijvend**: het onderwerp doet zelf iets. Kijk het vorige voorbeeld.
- **ppa: participium praesentis activi**: dit is de naam van het tegenwoordig deelwoord: participium = deelwoord; praesentis = tegenwoordig/gelijktijdig en activi = bedrijvend.

Opdracht 1.

Maak de verbuiging van onderstaand participium compleet.

casus	m/f	n
nom.s.	laudans	
gen.		
dat.		
acc.		
abl.		
nom p.		
gen.		
dat.		
acc.		
abl.		

Vertaling van het participium.

Hoe vertaal je nu zo'n deelwoord? Je kunt het heel vaak met een tegenwoordig deelwoord vertalen, maar dat klinkt toch vaak niet goed. Om dat probleem op te lossen heb je drie mogelijkheden:

1. de lopende man = de man die loopt. Je kunt het deelwoord dus vertalen met een betrekkelijke bijzin (die/dat); dat kun je indien het deelwoord als een echt bijvoeglijke bepaling gebruikt is.
2. De man loopt lachend = terwijl/toen, omdat/doordat, hoewel, indien hij lacht. Het deelwoord kun je met een bijwoordelijke bijzin vertalen (met de voegwoorden **terwijl, toen, hoewel, omdat, doordat, indien**); het zelfstandige naamwoord waarmee het congrueert wordt onderwerp.
3. de luisterende = hij/de man, die luistert = de luisteraar. Het deelwoord kan zelfstandig gebruikt worden en als zelfstandig naamwoord vertaald worden.

Opdracht 2

Noem naamval en vertaal. Haal de woorden uit uit de woorden onder tekst

11.1

1. apellantem

2. prehendentibus

3. cogitantium
4. putantem
5. subridente
6. interscindente
7. respondens
8. describentis
9. rogantium

10. suadenti
11. tendentis
12. mutantia
13. colenti
14. ostendentes
15. volante
16. appropinquantibus

Opdracht 3

Vertaal naar het Latijn.

1. voor aansprekenden	9. door een vererende
2. van een grijpende	10. glimlachend <i>nom.n.sg.</i>
3. een vragende <i>acc.</i>	11. door tonenden
4. aanradenden <i>subj.</i>	12. aan een vliegende
5. van richtenden	13. van beschrijvenden
6. voor een glimlachende	14. een naderende <i>obj.</i>
7. door antwoordenden	15. van een denkende
8. van een veranderende	16. door een menende